

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 17 września 1990 r.

w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego.

Na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. Nr 30, poz. 179) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Policjant może stosować środki przymusu bezpośredniego z zachowaniem zasad określonych w art. 16 ust. 1 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

2. Środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz uprzedzeniu o użyciu środków przymusu bezpośredniego, a w przypadku pocisków niepenetracyjnych dodatkowo po uprzednim oddaniu strzału ostrzegawczego.

3. Policjant może odstąpić od wzywania osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz od uprzedzenia o użyciu środków przymusu bezpośredniego lub oddania strzału ostrzegawczego pociskami niepenetracyjnymi, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia.

§ 2. 1. Policjant powinien stosować środki przymusu bezpośredniego w taki sposób, aby osiągnięcie podporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom powodowało możliwie najmniejszą dolegliwość dla osoby, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego.

2. Odstępuje się od stosowania środków przymusu bezpośredniego, gdy osoba, wobec której użyto tych środków, podporządkowała się wydanym poleceniom.

3. Można stosować jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego, jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

§ 3. Policjant ma prawo stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1)** siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- 2)** urządzenia techniczne w postaci kajdanek, przewodnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, paralizatorów elektrycznych, a także kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- 3)** chemiczne środki obezwładniające,
- 4)** pałki służbowe: zwykłe, szturmowe, wielofunkcyjne i teleskopowe,
- 5)** wodne środki obezwładniające,
- 6)** psy i konie służbowe,
- 7)** pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej.

§ 4. 1. Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie stosuje się wyłącznie chwytów obezwładniające.

2. Wobec osób, o których mowa w ust. 1, w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia można stosować inne środki przymusu bezpośredniego w sposób określony w rozporządzeniu, jeżeli zastosowanie chwytów obezwładniających okazało się nieskuteczne dla osiągnięcia podporządkowania się poleceniom wydanym na podstawie prawa.

§ 5. 1. Siłę fizyczną stosuje się w celu obezwładnienia osoby, odparcia czynnej napaści albo zmuszenia do wykonania polecenia.

2. Używając siły fizycznej, nie wolno zadawać uderzeń, chyba że policjant działa w obronie koniecznej albo w celu odparcia zamachu na życie, zdrowie ludzkie lub mienie.

§ 6. 1. Kajdanki lub prowadnice można stosować wobec osób skazanych, tymczasowo aresztowanych lub zatrzymanych w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi. Kajdanki lub prowadnice stosuje się także na polecenie sądu lub prokuratora.

1a. Kajdanki lub prowadnice stosuje się w celu częściowego unieruchomienia kończyn górnych osoby, wobec której stosuje się ten środek.

1b. Kajdanki zakłada się na ręce trzymane z przodu. W przypadku gdy osoba jest agresywna lub niebezpieczna, można założyć kajdanki na ręce trzymane z tyłu.

1c. Wobec osób tymczasowo aresztowanych lub skazanych na karę pozbawienia wolności można zastosować, w szczególności uzasadnionych przypadkach, kajdanki zespolone przeznaczone do zakładania na ręce i nogi.

2. Nie stosuje się kajdanek wobec osób w wieku poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 15 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu.

§ 7.

§ 8. 1. Kaftan bezpieczeństwa, pasy lub siatkę obezwładniającą albo paralizator elektryczny stosuje się wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

2. Siatkę obezwładniającą można stosować także:

1) w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,

2) w celu udaremnienia ucieczki skazanego, tymczasowo aresztowanego bądź zatrzymanego przestępcy.

3. Paralizator elektryczny można stosować w celu:

1) obezwładnienia osoby niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia niebezpiecznego narzędzia,

2) odparcia czynnej napaści lub pokonania czynnego oporu,

3) zatrzymania osoby albo udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej z powodu podejrzenia o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,

4) przeciwdziałania niszczeniu mienia,

5) obezwładnienia agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt.

4. Przy stosowaniu paralizatora elektrycznego należy zachować ostrożność, uwzględniając jego właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

§ 9. 1. Polecenie zastosowania kaftana bezpieczeństwa i pasów wydaje komendant Policji lub osoba przez niego upoważniona, a podczas ich nieobecności - dyżurny jednostki.

2. W czasie patrolu lub konwoju polecenie zastosowania środków wymienionych w ust. 1 wydaje dowódca patrolu lub konwoju.

§ 10. 1. Kolczątka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymanie pojazdu może być zastosowana przez umundurowanego policjanta do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału:

- 1) gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa,
  - 2) przewożącą osobę, co do której istnieje podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, lub przewożącą przedmioty pochodzące z przestępstwa,
  - 3) znajdującą się w stanie wskazującym na użycie alkoholu lub podobnie działającego środka.
2. Kolczatki drogowej nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych.

§ 11. 1. Zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody należy poprzedzić:

- 1) sygnałem zatrzymania, podanym przez umundurowanego policjanta w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy zatrzymywanego pojazdu,
  - 2) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach na odległość nie mniejszą niż 100 m od kolczatki lub innej przeszkody.
2. W przypadku blokowania drogi oznakowanym pojazdem policyjnym można odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego.

§ 12. 1. Chemiczne środki obezwładniające można stosować w przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści,
  - 2) pokonywania czynnego i biernego oporu,
  - 3) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,
  - 4) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej,
  - 5) przeciwdziałania niszczeniu mienia.
2. Przy stosowaniu środków, o których mowa w ust. 1, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.
3. Polecenie zastosowania chemicznych środków obezwładniających, z wyjątkiem broni gazowej i ręcznych miotaczy gazowych, wydają: komendanci wojewódzcy Policji, Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione.

§ 13. 1. Pałka służbowa może być stosowana w razie:

- 1) odpierania czynnej napaści,
  - 2) pokonywania czynnego oporu.
  - 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.
2. Nie wolno stosować pałki służbowej wobec osób stawiających bierny opór, chyba że zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.
3. Zabrania się:
- 1) zadawania uderzeń i pchnięć pałką służbową w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała, a także stosowania na te części ciała blokady i zakładania dźwigni,
  - 2) zadawania uderzeń rękojęścią pałki służbowej,
  - 3) stosowania pałki służbowej wobec osób, w stosunku do których użyto kajdanek, prowadnicy, kaftana bezpieczeństwa, pasa lub siatki obezwładniającej, albo wobec osób obezwładnionych wskutek użycia paralizatora elektrycznego.
4. Wolno zadawać uderzenia i pchnięcia pałką służbową we wszystkie części ciała w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby.

§ 14. 1. Wodne środki obezwładniające można stosować w przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści,
  - 2) pokonywania czynnego i biernego oporu,
  - 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.
2. Przepisy § 12 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 15. 1. Pies służbowy, jako środek przymusu bezpośredniego, może być wykorzystany w przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,

- 3) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,
- 4) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej.

2. Pies służbowy powinien mieć założony kaganiec. Nie dotyczy do psa służbowego specjalnie wytresowanego do działania bez kagańca.

3. Pies służbowy nie wytresowany do działania bez kagańca może być wykorzystany bez kagańca tylko do odpierania czynnej napaści albo gdy jest używany do czynności służbowych podejmowanych wobec osób, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji.

§ 15a. 1. Pociski niepenetracyjne mogą być wyłącznie pociskami gumowymi miotanymi z broni palnej gładkolufowej albo broni alarmowej i sygnałowej.

2. Pociski niepenetracyjne można stosować, z zastrzeżeniem ust. 3, w przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) odpierania gwałtownego zamachu na mienie,
- 3) odpierania bezpośredniego bezprawnego zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo w pościgu za sprawcą takiego zamachu,
- 4) zbiorowego zakłócenia porządku publicznego.

3. Pociski niepenetracyjne mogą być stosowane w budynkach, w przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 1-3.

4. Pociski niepenetracyjne stosuje się:

- 1) oddając strzał ostrzegawczy (salwę ostrzegawczą) w górę,
- 2) celując w dolną część ciała, do wysokości pasa osoby.

5. W przypadku działań sił zwartych w sytuacjach zbiorowego zakłócenia porządku publicznego, przepisy § 12 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 15b. Koń służbowy, jako środek przymusu bezpośredniego, może być użyty w przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego i biernego oporu,
- 3) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,
- 4) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej,
- 5) przywracania porządku publicznego naruszonego podczas zbiegowiska publicznego lub przez wykroczenie o charakterze chuligańskim.

§ 16. 1. Jeżeli wskutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, policjant jest obowiązany natychmiast udzielić tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby - spowodować podjęcie wobec niej medycznych działań ratowniczych - w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

2. Kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środka przymusu bezpośredniego, zawsze zapewnia się pomoc lekarską.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, oraz gdy w wyniku zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu, policjant, po udzieleniu pierwszej pomocy oraz spowodowaniu podjęcia ratowniczych działań medycznych, jest obowiązany kolejno do:

- 1) zabezpieczenia śladów w miejscu zdarzenia i niedopuszczenia osób postronnych w to miejsce,
- 2) ustalenia świadków zdarzenia, jeżeli jest to możliwe,
- 3) powiadomienia o zdarzeniu dyżurnego właściwej terytorialnie komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji oraz swojego bezpośredniego przełożonego.

§ 17. 1. Fakt zastosowania środka przymusu bezpośredniego policjant dokumentuje zapisem w notatniku służbowym.

2. W przypadkach, o których mowa w § 16, policjant składa szczegółowy pisemny raport bezpośredniemu przełożonemu.

3. Raport, o którym mowa w ust. 2, powinien zawierać w szczególności:

- 1) stopień służbowy, imię i nazwisko policjanta,
- 2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego,
- 4) powody i rodzaj zastosowanego środka przymusu bezpośredniego,
- 5) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego,
- 6) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 7) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji przepisów § 1 ust. 2 i 3 oraz § 16,
- 8) inne ważne okoliczności zdarzenia,
- 9) dane ustalonych świadków zdarzenia,
- 10) podpis policjanta.

4. Jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć człowieka, bezpośredni przełożony policjanta niezwłocznie powiadamia o tym wyższego przełożonego oraz właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

§ 17a. 1. Polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego przez policjantów wchodzących w skład oddziału Policji wydaje komendant wojewódzki Policji, z uwzględnieniem przepisów § 12 ust. 3, § 14 ust. 2 i § 15a ust. 5. Użycie tych środków następuje na rozkaz dowódcy oddziału Policji, zwanego dalej „dowódcą”.

2. Polecenie, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagane, gdy zwłoka w użyciu środków przymusu bezpośredniego groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, a także niebezpieczeństwem dokonania zamachu, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

3. Dowódca, przed wydaniem rozkazu użycia środków przymusu bezpośredniego, jest obowiązany:

- 1) wezwać do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza do porzucenia broni lub niebezpiecznych narzędzi, zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy,
  - 2) uprzedzić o użyciu środków przymusu bezpośredniego.
4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się w sytuacji, o której mowa w ust. 2.
5. W razie niemożności nawiązania przez policjanta kontaktu z dowódcą policjant stosuje środki przymusu bezpośredniego na zasadach ogólnych.

§ 17b. 1. Przerwanie użycia środków przymusu bezpośredniego przez oddział Policji następuje na rozkaz dowódcy natychmiast po osiągnięciu zamierzonego celu.

2. Oddział Policji wycofuje się niezwłocznie po wykonaniu zadania.

3. Dowódca przed wycofaniem oddziału Policji:

- 1) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody związane z użyciem środków przymusu bezpośredniego,
- 2) podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów lub zniszczenia dowodów, o których mowa w pkt 1,
- 3) w miarę możliwości ustala świadków zdarzenia.

§ 17c. 1. Jeżeli wskutek użycia środków przymusu bezpośredniego przez oddział Policji nastąpiło zranienie osoby lub powstał widoczny stan zagrożenia dla życia lub zdrowia, dowódca jest obowiązany spowodować udzielenie osobie poszkodowanej pierwszej pomocy, a w razie potrzeby

spowodować również podjęcie wobec niej medycznych działań ratowniczych - w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Przepis § 16 ust. 2 stosuje się.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 zdanie pierwsze, oraz gdy w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu, dowódca niezwłocznie powiadamia o tym bezpośredniego przełożonego i właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

§ 17d. 1. Niezwłocznie po zakończonych działaniach dowódca jest obowiązany złożyć szczegółowy pisemny raport bezpośredniemu przełożonemu.

2. Raport, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać w szczególności:

- 1) stopień służbowy, imię i nazwisko dowódcy,
- 2) określenie liczebności oddziału, czasu i miejsca użycia środków przymusu bezpośredniego,
- 3) powody i rodzaj użytego środka przymusu bezpośredniego ze wskazaniem trybu wydania polecenia jego użycia,
- 4) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego,
- 5) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 6) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji przepisów § 17a ust. 2 i § 17c,
- 7) inne ważne okoliczności zdarzenia,
- 8) dane ustalonych świadków zdarzenia,
- 9) podpis dowódcy.

§ 18. Kierownicy jednostek organizacyjnych Policji są obowiązani badać zasadność, warunki i sposób stosowania środków przymusu bezpośredniego przez podległych im policjantów.

§ 19. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.